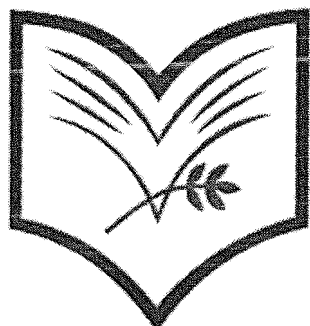

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülete
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

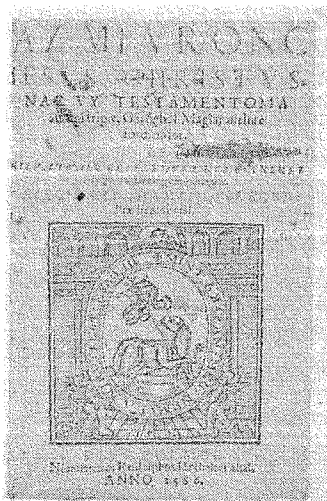

**A BIBLIA ÉVE
2008**

I.

2008-ban sokféle rendezvény foglalkozik a Bibliával: kiállítások, konferenciák, kerekasztal-beszélgetések, előadás-sorozatok, országjáró Biblia, Biblia-maraton, Biblia-versenyek zajlanak országszerte. Bővebben tájékozódhatunk a <http://www.bibliaeve.hu> honlapról.

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének tagjai aktívan vesznek részt a Biblia Éve programjaiban. Az EKE Hírlevelének 2008/2-4. számaiban közöljük a rendezvényekről szóló beszámolókat.

Debrecen és a magyar Biblia

Biblia-kiállítás Debrecenben
(Kiállítás-megnyitó beszéd)

A Kárpát-medencei magyar református egyházkerületek címereinek középpontjában két kivétellel a Szentírás ábrázolása szerepel, de a kivételeken is biblikus szimbólum látható. A szimbólon eredeti görög jelentése olyan jel, melyet két (vagy több) ember őrzött azzal a céllal, hogy tulajdonosaik felismerjék egymást. Tágabb értelemben tehát a jelképek egy kisebb-nagyobb közösség önmagára ismerését segítették, azaz közösség teremtésére is alkalmasak lehetnek leegyszerűsített formák segítségével, melyek a legelvontabb fogalmakat is képesek felidézni. A kifejezés teológiai vonatkozásaira utal a latin *symbolizare* szó, amely nem csupán azt jelenti, hogy jelképileg kifejezni, hanem azt is, hogy hinni és vallani. (A *symbolum* tehát egyúttal hitvallást is jelentett.) Szimbólumok között maradva, annak a ténynek is jelképi jelentősége van, hogy a Magyarországi Református Egyház éppen Debrecen címerét vette át. Ahogyan

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése

4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

Gönci György prédikátor Félégyházi Tamás *Újtestamentumának* előszavában írja a tanácsbéli urakhoz: „Az Tikegyelmetek városa, mi időtül fogva az Istennek igéjének fejet hajtott, ... buzgó volt az evangéliumnak hallgatásában és tanulásában, szorgalmatos gondot viselt az Isten anyaszentegyházára, az tanítókra és tanulókra... Mindezekért ...főnek tartattatott ez mi országokban.”

Ha meggondoljuk, hogy milyen központi szerepe van a Bibliának a keresztyénség életében, és mérlegeljük, hogy milyen szerepet játszott Debrecen a reformáció korától a magyar kultúrában, a kiállítás címe sokrétű, szövevényes kapcsolatot ígér. És felvet néhány kérdést. Mi történt a szabad királyi városoknak korábban nyomába sem férkőző mezővárossal, amely a 16. század elején még alig próbálkozott diákok nyugati egyetemekre juttatásával, hogy Gönci György szerint 1586-ban már „főnek tartatott ez mi országokban”? Ez a kijelentés nemcsak régi történetírók ítéletével van összhangban, de az ismert történeti-statisztikai tényekkel is, amelyek szerint a 16. század végén már Debrecen a legnépesebb és leggazdagabb magyarországi település, a legtöbb adót fizette, céheit, vásárait tekintve is élvonalba került.

Szenci Molnár Albert életművét, a hanaui Biblia kiadásának 400. évfordulójára tekintettel, más főszereplőknél részletesebben mutatjuk be. Ő már 1584-ben feljegyezte naplójában, hogy csupán a Pozsony megyei Szencről és környékéről tíz diáktársával együtt iratkozott be a debreceni Kollégiumba. E ténynek egyetlen magyarázata lehet: a város valóban szellemi központtá lett, mert olyan professzorokat alkalmazott, mint a négy híres egyetemen tanult bibliafordító Félégyházi Tamást, vagy a szintén bibliafordító Komáromi Csipkés Györgyöt (az első angol nyelvtanunk szerzőjét). Debrecen felemelkedésében döntő szerepet játszott a vallás és a kultúra, illetve az a tény, hogy a török hódoltság idején megkísérelte átvenni az ország központi részeinek szerepét.

Melius Juhász „Úrnak szava halló város”-nak nevezte Debrecent, és mindent megtett azért, hogy ez valóban bekövetkezzék. Őt idézem: „Ez világtul elvetett, hagyatott árvák vagyunk ...mint a mészárszékre vitt juhok. De az Isten kegyelme, lölke, az Krisztus, az Istennek igéje el nem hágy, velünk vagy, mind világ végezetig ... Az Isten igéjének világossága napról napra jobban világoskodik ... mindenféle nyelven szól az ű népének ... A Jehova Elóhim ... mindennek parancsolja, hogy tudakozza az Írást.” Ahogyan önmagát nevezte, „Melius Péter, Jézus Krisztus szolgája, a debreceni egyház pásztora” a teljes Biblia magyarra fordítására törekedett. Nyilvánvalóan biblikus jelképen alapul Huszár Gál híres mondata is, amely Debrecent „Egész Magyarországnak és Erdélységnek ... világosító lámpásá”-nak nevezte. Makkai László arra hívta föl a figyelmet, hogy a nyomdaalapító reformátor Kálvin egyik Genfről szóló mondatát alkalmazta a debreceni „Keresztyén Respublikára”. Ahogy Kálvin mondta: „Une lampe ardente pour éclairer ceux qui sont encore éloignés de l’Évangile,” azaz világító lámpás azok megvilágosítására, akik még távol élnek az Evangéliumtól.

Európában sem egyedi jelenség, hogy egy mezőgazdasági régió vezető települése vallási fordulatnak köszönhetően emelkedik föl. A legismertebb talán Genf példája. Igaz, szintén egy fontos kereskedelmi út stratégiai pontján helyezkedett el, de könyvtermelése egészen 1550-ig elhanyagolható, míg később egész Franciaországot elárasztotta a nép nyelven írott protestáns könyvekkel. Hasonló a helyzet Wittenberggel, amely Debrecenre döntő hatást gyakorolt. Nem véletlen, hogy a korábban jelentéktelen német kisváros egyetemét választotta

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

mind a tizenkét debreceni rektor, akiket név szerint ismerünk a 16. századból. Wittenberg életének meghatározó tényezőjévé vált az egyetem és a nyomda, 1517 után az adófizetők 20 %-nak megélhetése a könyvek forgalmától függött, kb. százan foglalkoztak papírgyártással, könyvkötéssel, nyomtatással.

A Bibliát az egyház egyedüli fundamentumának tekintő reformáció sokat köszönhet a nyomdászatnak. Igaz, a 10. század óta számos német nyelvű bibliafordítás született már Luther előtt is, de az ő német Bibliája több mint 400 teljes vagy részleges kiadásban jelent meg 1546-ban bekövetkezett haláláig. Debrecen könyvtermése nem hasonlítható Genféhez, Wittenbergéhez vagy Antwerpenéhez, ahol csak Plantin műhelyében tizenhat nyomdaprés ontotta a könyveket, de volt évtized, amikor a hazai termés 50%-a Debrecenben született! Talán a statisztikáknál is többet mond, hogy a hagyomány szerint Huszár Gál először Melius Juhász Péter házában, a Kollégiumtól száz méterre dolgozott, majd a műhely a városházán folytatta működését, a tanácsterem közvetlen tözsomszédságában! A források szerint „nem pusztán üzletképpen tekintetett és tartatott a város által”, a református keresztyénséghez és a Bibliához mindvégig szoros kapcsolat fűzte. Kiállításunkon a városhoz kötődő fordításokon és kiadásokon kívül azokat a ritka kéziratokat és régi nyomtatványokat, azokat a külföldi szerzőket mutatjuk be, akiket a helyi fordítók munkájuk során használtak. Évszázadról évszázadra, Melius Juhásztól egészen napjainkig öröndetesen nagy számban voltak debreceni tudósok és tanárok, lelkészek és diákok, akik a Szentírás szövegét fordították, gondozták, kiadták, hirdették és követték.

Vallási szimbólumok magyarázóí szerint Debrecen címerén Isten báránya azokra tekint hátra, akikért szenvedett, a fehér keresztes piros zászló pedig a vére hullásával aratott győzelemre utal. De a címer valamennyi motívuma egységes: a poraiból megéledő főnixmadár (a test feltámadása!) ókeresztény mozaikokon is igen gyakran látható pálmával és napkoronával együtt. (A pálmának phoinix a görög neve!). Agnus Dei lábai alatt az Ó- és Újszövetség „Isten üdvözítő tervét” tartalmazza, mindenki számára nyitott könyvek képében. A Biblia Évének megszervezésére vélhetőleg azért került sor, mert a Szentírás, amelynek első könyvei több mint háromezer évvel ezelőtt íródtak, nagyon sokak számára bezárult. Naponként a dátumra tekintünk, de szinte soha nem gondolunk arra, hogy az európai időszámítás kezdete e könyv központi alakjának születésétől datálódik. Ha igaz az, hogy Európának zsidó-keresztény gyökerei vannak, akkor biblikusan szólva a fejsze már közel van ezekhez a gyökerekhez (Lk 3,9), mi pedig a saját dolgainknak talán éppen a lényegét nem látjuk.

Mondandómat azzal kezdtem, hogy a szimbólumok egy közösség önmagára ismerését is segíthetik. Ezért is nyíljék föl számunkra ez a könyv. A Biblia Éve jelmondata szerint „boldog, aki olvassa,” az első magyar hexameter szerzője pedig azt üzeni: „Itt vagyon a tudomány, mely örök íletet ád.” És bizonyára lesznek, akik számára csupán azt fogja elmondani, hogy Európa minek köszönheti a lényegét, kultúrája alapjait, művészete ihletőjét, mentalitását és erkölcsét. És ez sem kevés.

Gáborjáni Szabó Botond

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

„Itt az ezer nyelven megnyíló Isteni Írás...”

Biblia-kiállítás Kalocsán

Az országos Biblia Éve alkalmából a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtárban áprilisban nyílt reprezentatív Biblia-kiállítás a gyűjtemény legszebb kódexein és régi nyomtatványain keresztül mutatja be a különböző korok Szentírás- és könyvkultúráját. A könyvtár 150 ezer kötetes gyűjteményében közel 1000 Szentírás található, amelyből több mint 100 ritka példány került bemutatásra.

Kéziratgyűjteményünk legbecsesebb darabjai a középkori kódexek, a 818 könyvtári egységből 64 kézirat a 11-16. századból származik. A 13. század előtt csak kevés teljes Biblia létezett, mert a nagy szövegterjedelem és a bőséges

illusztráció miatt másolása drága és időigényes munka volt. Az 1200-as években a párizsi egyetem igényei teremtették meg a kisméretű ún. zsebbibliát. Ezek a hordozható Bibliák hamarosan nagy népszerűsége tettek szert. Egy ilyen különleges szépségű, mindössze pár milliméteres betűkkel, hártavékony pergamenre írt, francia *Biblia Latina* könyvtárunk egyik legkülönlegesebb kódexe. Egy másik 13. századi kézirat Szent Pál leveleit tartalmazza. A szentírási szöveget Petrus Lombardus 12. századi párizsi érsek kommentálta. Sajátossága abban áll, hogy az apostoli levelek kezdő iniciáléiba Szent Pál élettörténetének, megtérésének mozzanatait festették. Könyvtáralapítónk, Patachich Ádám érsek egy 1782-es bécsi aukción vásárolta a kéziratgyűjtemény egyik legszebb művészi díszítésű pergamenkódexét. A 15. századi *Psalterium*-ot gazdagon díszítették aranyozott iniciálékkal, ornamentális betűkkel és kisméretű szöveg közti képekkel, miniatúrákkal.

Ösnyomtatványaink közül a nürnbergi, velencei, strassburgi és bázeli műhelyek munkáiból válogattunk kézzel színezett metszetekkel, tollrajzos motívumokkal díszített Bibliákat. Külön vitrint szenteltünk a latin nyelvű bibliafordításnak, a Vulgátának, amelynek 1590-es római kiadása is szerepel a tárlaton. A Szent Jeromos által fordított latin Bibliának ez az eredeti kéziratokkal egybevetett, javított kiadása vált 1592-től kezdve a katolikus Egyház hivatalos Szentírásává. Az ún. „Glosszás Bibliát” a 11. századtól kezdve egyre több kommentárral gyarapították, ezért a középkori biblikus tudomány hatalmas alkotása és kincsesbányája. Tartalmazza az egyházatyák magyarázatait, valamint a ferences Nicolaus de Lyra (Lyrá Miklós) nagy tekintélyű kommentárját is magában foglalja. A Lyonban 1543-ban sok nyelven kiadott verses bibliai összefoglalót Holbein metszetei díszítik.

Protestáns kiadásokban is gazdag a gyűjtemény. Luther első német fordításai mellett (*Das Neue Testament mit fleysß verteutscht. Nürnberg: Friedrich Peypus, 1524; Biblia, das ist die gantze heilige Schrift... Wittenberg: Hans Lufft, 1541*) megtalálható a reformátor kézjeggyével ellátott, személyes használatú Szentírása is. A híres genfi francia bibliafordítás (1605) címlapja büszkén hirdeti, hogy héber és görög szövegek alapján készült.

Két tárló mutatja be a humanisták Bibliáit. A 16. század leghíresebb humanista Biblia-kommentárját Rotterdami Erasmus készítette el, amelyet sok kiadásban nyomtak újra. Könyvtárunk 1570-es bázeli kiadásához a horvát Matthias Flacius, a híres humanista és reformátor írt kiegészítő jegyzeteket. Erasmus latin fordításának metszetekkel illusztrált

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése

4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

népszerű zsebkiadásai mellett egy becses kézirat: *Rotterdami Erasmus levele Joannes Sapidushoz 1518-ból*. A humanista tárlóból nem hiányozhat Robert Estienne Bibliája sem. A francia király görög nyomdása, az Estienne nyomdászcsalád feje adta ki a kéziratokkal összevetett és javított görög Újszövetséget, amelyet ő osztott először a ma is használatos versekre. Itt sorakoznak azok a 16. századi kézikönyvek is, amelyek a bibliai nyelvek tanulmányozását segítették. Az első nagy reneszánsz hebraista, Sebastian Münster 1520-ban adta ki az első héber nyelvtant keresztények számára. Andreas Masius szír nyelvtana a szír Újszövetség olvasásához az első nyomtatott szír nyelvtan, amely Plantin soknyelvű Bibliájának kiegészítő kötetében 1571-ben jelent meg. A leideni Elzevir nyomdában 1627-ben jelent meg Szent János Apokalipszise szír, héber, görög és latin nyelven, a humanista Joseph Scaliger kézírata alapján.

A tudományos szövegkiadásokat a leghíresebb többnyelvű Bibliák képviselik. 1569 és 1572 között Antwerpenben jelent meg Christoph Plantin híres soknyelvű Bibliája, az úgynevezett *Antwerpeni Polyglotta*, amelyet II. Fülöp spanyol király rendeletére adott ki Benedictus Arias Montanus bencés szerzetes szerkesztésében. A négynyelvű kiadás (héber, káld, görög és latin) mellett a 17. századi Walton-féle hatkötetes londoni kiadás is helyet kapott a válogatásban. Tizenkét nyelven közli a Biblia szövegét, és számos kortörténeti, régészeti, földrajzi tanulmányt is tartalmaz. A londoni polyglotta mérföldkő a biblikus és a keleti nyelvek kutatásában.

A kiállítás mottója Mariosa Jakab olasz könyvtárostól származik, aki a Patachich-könyvtárról írt „dicsőítő” versét így kezdi: „Itt az ezer nyelven megnyíló Isteni Írás...” Ez az idézet is utal arra, hogy milyen kimeríthetetlenül gazdag a könyvtár a különféle nyelvű Bibliákban. Természetesen valamennyit lehetetlen bemutatni a kiállításon, de a legszebbek és legérdekesebbek láthatók: az európai nyelvű (angol, német, olasz, francia, lengyel, cseh, román) fordítások sorát a kopt, perzsa, kínai, eszkimó követi. Könyvtárunk gyűjteményében megvan a szír nyelvű Újszövetség egyik legkorábbi, 1555-ös teljes kiadása, amelyet I. Ferdinánd császár parancsára Johann Albrecht Widmannstetter készített Mardini Mózes szír katolikus pap segítségével, vagy Dávid zsoltárai latin és arab nyelven, amelyet libanoni maronita szerzetesek adtak ki Rómában 1619-ben. Az első, zsidók számára nyomtatott héber nyelvű Biblia mellett (*Hamishah humshe Torah... Velence: Daniel Bomberg, Adelkind Baruch, 1521*) kiállításunk egyik érdekessége a híres nürnbergi soknyelvű Újszövetség, Elias Hutter lipcsei héber professzor és orientalista 1599-ben kiadott munkája.

A magyar fordítások közül látható a Vizsolyi Biblia, Káldi György fordításának 1626-os bécsi kiadása, Telegdi Miklós pécsi püspök Evangélium-magyarázatai 1577-ből, valamint Szenci Molnár Albert zsoltárfordítása. Művészi metszetekkel díszített képes Bibliák, régi, ritka bibliai térképek, különleges méretű kiadások színesítik a látványt.

A Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár barokk Patachich-termében elhelyezett tárlatot Juliusz Janusz apostoli nuncius és Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek nyitotta meg április 25-én, Szent Márk evangélista napján. Az apostoli nuncius ünnepi beszédében elmondta: „Ezáltal is fel szeretnénk gyűjtani a hívekben a Szentírás tiszteletét, szeretetét és ismeretét, bátorítani az ökumenikus, valamint a zsidó-keresztény párbeszédet, és általában véve a vallások és kultúrák közötti párbeszédet.”

Fischerné Grócz Zita

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

„És láték...”

Akvarellek a Jelenések könyvéhez¹

Karátson Gábor kiállítása az Evangélikus Országos Múzeumban
Budapest, 2008. május 15-szeptember 30.

„Kölcsönkaptam valakitől a Vizsolyi Bibliát, Károli Gáspár fordítását, ... hatalmas, ihletett mű, akár valami hegység, zuhatagokkal, viharokkal, drámai napnyiladékokkal; mire nyomban eszembe ötlött, mi volna, ha megpróbálnék akvarelleket festeni hozzá. S erre, mintha egy váratlan ajtó nyílt volna meg előttem, besétáltam a hegység forrón dobogó szívébe. Számomra a bibliai akvarellek a Bibliáról való elmélkedést jelentik, vizsgálódást jelentenek a jelentések körében, mondjuk ki, imát, egy olyan vállalkozás újrafelvételét, amelyet a régebbi festészet mindig is gyakorolt, és soha nem adott fel; kései utódaik adták fel a dolgot, művészettörténetileg nagyon is érthető okokból, de most fordult a kocka.” (Karátson Gábor)

„Mikor Karátson Gábor megfesti az Újtestamentumot lezáró Apokalipszisnek nagy képeskönyvét, mintha újrarájátszaná magának a szent könyvnek keletkezését – csak éppen, igen talányos módon, megfordítva. A Jelenések könyve ugyanis (melyet ő, az archaikus Károli Gáspár-szöveg nyomán, Jelentések könyve címmel említ mindig) úgy kezdődik, hogy az apostol leírja elhivatottságának nagy és különleges jelenetét, melynek során ő égi hangot hallott, mely így kiáltott: „Jöjj, és lássad!” S az apostol a megrendítő és rendkívüli esemény ismertetése során rendkívüli fordulatot alkalmaz szövegében, mikor így fogalmaz: „Hátra fordulék azért, hogy látnám a szót, amely nékem szól vala...” – íme azt mondja ki, hogy szerette volna *látni a szót*; olyasvalamire tört tehát, ami gyakorlatilag lehetetlen: meg akarta látni azt, amit hallott. S az apostol a továbbiakban ennek a paradox világérzékelésnek és világmegélésnek kiteljesedését éli meg és mutatja fel a könyvében: *látomásként* fogalmazza meg a tanítást, a jövődölést, s úgy beszél, mintha az ige, az égi szózat folyamatosan képpé, vízióvá tágulna szét vagy tömörödne össze. A Jelenések könyvének szövege valószínűleg épp azért oly erőteljes (és egyben azért oly nehezen értelmezhető és interpretálható a verbalitás világában), mert szóbeli képként kezeli azt, amit általában a tanítás (akár a világi, akár a szent tanítás) rendezett beszédként és szabályozott szöveggként szokott prezentálni.

Karátson képei valószínűleg azért rendelkeznek igen nagy evokatív erővel, mert ugyanezt a nagy paradoxont teszik létüknek alapjává: ő, mikor követi a szent könyv ígét, ugyanígy képpé alkotja azt, amit olvasott, amit kihallott a kétezres éves szövegáradatból: képei tulajdonképpen egy megszakítatlan vízió-folyamatból szakadnak ki és önállósodnak, s mindig azt az élményt és hatást próbálják újraélni és újraéleszteni, amit egy vizionáló próféta a világ közeli végét várván és jövődölvén, érezhetett, s éreztetni akarhatott ...” (Margócsy István)

A kiállítás Karátson Gábor akvarelljei mellett bemutat néhányat az Evangélikus Országos Könyvtár és a Petőfi Irodalmi Múzeum Bibliái közül is. Ezeknek a köteteknek a jelentőségét növeli, hogy ismert egyházi vagy irodalmi személyek tulajdonából kerültek be a közgyűjteményekbe. Néhány név a hajdani Biblia-tulajdonosok közül: Baltik Frigyes, Berzsényi-család, Fabó András, Fasori Gimnázium, Gulyás Pál, Illyés Gyula, Jókai-család, Kapi Béla, Prónay Sándor, Reményik Sándor, Rónay György, Szerb Antal.

H.G.

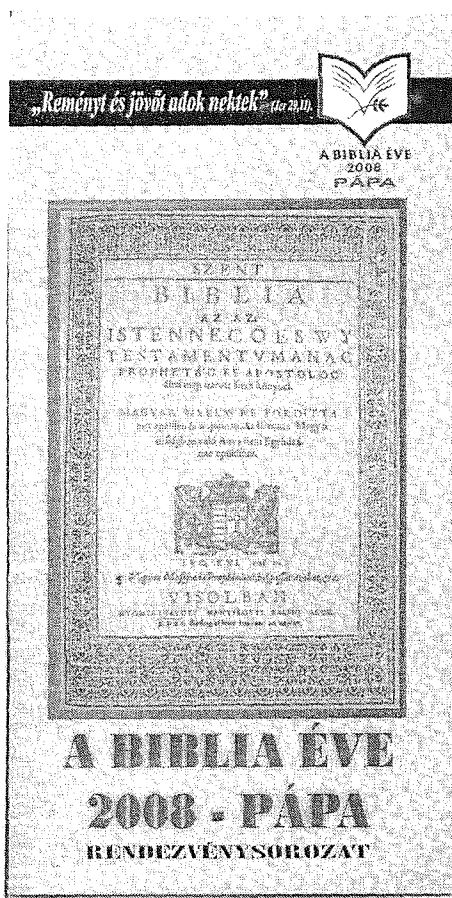
¹ Karátson Gábor színes akvarelljei szerény küllemű Hírlevelünkben nem adhatóak vissza.

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

„Boldog, aki olvassa”

Bibliatörténeti kiállítás Pápán

Bibliatörténeti kiállítás nyílt Pápán, a Somogyi Galériában a Teológiai Akadémia, a Tudományos Gyűjtemények, a Jókai Mór Művelődési Központ és a Gróf Esterházy Károly Kastély- és Tájmúzeum összefogásával. A kiállítást támogatta Pápa Város Önkormányzata, a Dunántúli Református Egyházkerület, a Magyar Bibliatársulat, a Nemzeti Kulturális Alap, az Országos Széchényi Könyvtár Reguly Antal Műemlékkönyvtára (Zirc) és a Soproni Evangélikus Egyházközség Könyvtára és Levéltára.

A kiállítás átfogóan végigkíséri a Biblia megjelenésének történeti útját és formáit a kezdetektől napjainkig, a papirusztól a CD-ig. A látogató számos, a Biblia kiadásának jelentős állomását képviselő eredeti vagy hasonmás kiadvánnyal ismerkedhet meg. Így például látható a Codex Vaticanus nemesmásolatban, eredetiben egyebek között az első nyomtatott görög Újszövetség (1516), Luther német bibliafordítása (1541), a Horvát (1564), a Cseh (1570), a Szlovén (1584) Biblia, a Hanauai (1608), az Oppenheimeri (1612) Biblia, a Londoni (1655-1657) és Párizsi (1629-1645) polyglotta Bibliák, a Váradi Biblia Komáromi Csipkés György bejegyzésével (1661), a Káldi György fordította Biblia (1626). Ugyancsak megismerkedhet a látogató a 18–20. század jelentősebb bibliafordításaival is. A kiállításhoz a tárlatvezetőt dr. Vladár Gábor, a Teológia rektora írta.

Tovább gazdagítja a kiállítást a híres Baldacci metszetgyűjteményből kiválogatott közel kétszáz bibliai témájú metszet.

A kiállításhoz gazdag programsorozat kapcsolódik. Erről, de az egész évet átfogó pápai rendezvényekről a www.bibliaeve.hu oldal részletes tájékoztatást ad.

(A kiállítás augusztus 10-ig lesz nyitva, látogatható keddtől szombatig 9-12 és 14-17 óráig, vasárnap 14-17 óráig. Szünnap: hétfő és csütörtök, valamint a hónap utolsó szombatja. Kedvezményes belépődíj gyülekezeti csoportoknak 100 Ft/fő.)

Köntös László

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése

4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

Bibliai találkozások

Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum

A Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum kiállítása
a Biblia Évében

2008. május 24 – november 9.

A Biblia Évében a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeumban megnyílt „Bibliai találkozások” című kiállítás alkalmat adott a Püspöki Könyvtárnak, hogy a nagyközönség előtt is bemutatassa az ország negyedik legjelentősebb ősnymtatvány-gyűjteményének Bibliáit. Az erre az alkalomra készített tárlókban, speciális könyvtartókon kiállított kötetek a műtárgybarát LED világításnak köszönhetően lenyűgöző látványt nyújtanak. A Székesfehérvárott őrzött 28 kötetből két példány (Inc. 463. és Inc. 325.) Magyarországon csak itt található meg. Az ősnymtatványokhoz kapcsolódik a nyomtatás történetét bemutató kamarakiállítás. A látogatók a budapesti Szily Kálmán Műszaki Szakközépiskolából kölcsönzött nyomdagép

segítségével megismerkedhetnek a nyomtatás gyakorlatával, a múzeum folyosóján pedig a könyvkötés eszközeit és különböző technikát tekinthetik meg.

A kiállítás könyvészeti érdekességei közé tartozik a Thielman Kerver párizsi kiadó 1509-es ritka zsoltároskönyve, egy 1728-ban kiadott izlandi nyelvű Biblia és Prohászka Ottokár kispap korábban használt Szentírása is.

Az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárából a Vizsolyi Bibliához készített kéziratos bibliafordítás-töredék egyik lapját kölcsönözhetette az Egyházmegyei Múzeum. A győri Egyházmegyei Levéltár Tóra-tekercséhez a Zsidó Múzeum bocsátotta rendelkezésre a kiállított ezüst tóravértet, rimónpárt és tóramutatót.

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia és a protestáns egyházak által meghirdetett Biblia Évében nyílt kiállítás Spányi Antal székesfehérvári megyés püspök útmutatása szerint az ökumenizmus jegyében készült. Ezt bizonyítja, hogy a kiállítás plakátjára egy Wittenbergben 1543-ban kiadott Bibliából származó, Lucas Chranach műhelyében készült Szent Máté apostolt ábrázoló metszet került.

A kiállításhoz a tárlaton szereplő könyvek és képzőművészeti alkotások adatait és fotóit tartalmazó színes katalógus készült.

Smohay András

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

Előzetes a Ráday Gyűjtemény (Budapest) gazdag kínálatából

„Boldog, aki olvassa...”

Várjuk a Biblia Múzeum kiállításaira a Biblia évében!

Csak szépek voltak?

A nők élete az ókori Palesztinában

A mai nizi Johannes Gutenberg Universitát Őszövétségi Tanszékének vándorkiállítása

A kiállítás megtekinthető 2008. február 15.- április 6-ig.

„Hallván az Ő példázatait, megértették.”

MÁTÉ 21, 45

Lőrincz Zoltán: Jézus példázatai a magyar festészetben című könyvének bemutatója és kiállítás a könyv illusztrációiból.
A kiállítás megtekinthető 2008. április 10. - április 29-ig.
A kiállítás megnyitója és a könyvbemutató: 2008. április 10. 17 óra.

Amit a reneszánsz embere olvasott

Kiállítás a Ráday Gyűjtemény anyagából

A kiállítás megtekinthető 2008. május 6. - 2008. július 31-ig.

Szent János írása szerint való evangélium – akvarellek

Karátson Gábor kiállítása

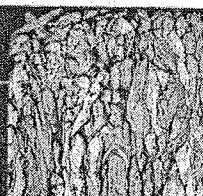
A kiállítás megtekinthető 2008. szeptember 18. - 2008. november 18-ig.

Visszatekintés és érzelmek

Hajnal Mihály grafikus- és festőművész kiállítása

A kiállítás megtekinthető 2008. november 20. - 2008. december 31-ig.

A Dunamelléki Református Egyházkerület
Ráday Gyűjteményének Biblia Múzeuma
1092 Budapest, Ráday u. 28. Tel. 217 6321
nyitvatartási idő: 10-17 óráig naponta, hétfőn zárva

Ráday Múzeum
Kecskemét

Magyar Bibliatársulat
Alapítvány

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

Szakmai nap a BME OMIKK-ban

Budapest
2008. május 19.

A 125 éves OMIKK és a 160 éves Műegyetem Könyvtárának kettős évfordulója alkalmából rendezték meg „A felsőoktatási könyvtárak helyzete és jövője Magyarországon” című szakmai napot.

A délelőtt a "Könyvtárak a műszaki felsőoktatás és a kutatás szolgálatában — 160 éves a Műegyetem Könyvtára — 125 éves az OMIKK" című kiállítás megnyitójával kezdődött a BME OMIKK aulájában.

Az előadások, Fonyó Istvánné főigazgató asszony köszöntője után, a Nagyolvasóban hangzottak el két részletben. Az első előadó **Dr. Virágos Márta** (DEENK) volt, aki a felsőoktatási könyvtárak feladatát és célját a **Portál Program** ismertetésével határozta meg, a felsőoktatásban érvényesülő megatrendek, az EU új felsőoktatási stratégiája és a felsőoktatás finanszírozásának alakulása tükrében. A könyvtári terület fejlesztését szolgáló új program szerint a felsőoktatási könyvtárak **célját** négy fő pontban határozta meg: 1. Közvetítsen minden nyilvánosságra hozott információt és adatot. 2. Hozzáférést biztosítson a könyvtári épülettől és a nyitvatartási időtől függetlenül ezen információkhoz és a könyvtári szolgáltatások jelentős részéhez. 3. Új fejlesztésekkel és programokkal járuljon hozzá az olvasáskultúra fejlesztéséhez. 4. Közösségi szolgáltatásaival és a felnőttképzés támogatásával járuljon hozzá az életminőség javításához, az egyének versenyképességének növeléséhez.

Az információ-szolgáltatásokban a felsőoktatási könyvtáraknak a következő **minőségi céljai** legyenek: 1. Gyűjteményszervezési politika kialakítása az oktatás igényeihez igazodva. 2. A tudományos élet támogatása, a szakmai színvonal megőrzése a rendelkezésünkre álló technológiák alkalmazásával. Továbbá a versenyképesség szempontjából biztosítani kell a „full text” információforrásokhoz való hozzáférést (EBSCO, EISZ, szakadatbázisok).

A további előadások közül kiemelném **Barki Katalinnak**, a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Könyvtár igazgatójának beszámolóját: „A főiskolai könyvtárak helyzete és fejlesztésének irányai a volt Berzsényi Dániel Főiskola Könyvtárának szemszögéből.” Előadásában a **SWOT analízis** elemzési módszerével tárta fel a felsőoktatási könyvtárak helyzetét és jövőképét. Ennek segítségével határozta meg a vizsgált terület főbb **fejlesztési irányait**: 1. Forrásbiztosítás állományfejlesztésre. 2. Hálózati együttműködés. (pl.: közös katalógus építése, portál építés, 24 órás szolgáltató könyvtár kialakítása, hazai és nemzetközi információforrások közzététele). 3. Regionális tudásközpontok létrehozatala, amely együttműködve a régió szellemi központjaival hatékonyan képes közvetíteni a régió szellemi és kulturális értékeit. 4. Könyvtáros kulcskompetenciák: problémamegoldás; kommunikáció (idegen nyelvtudás); kreativitás, digitális és információs írástudás; csoporttevékenység; szervezés; viselkedés. Akárcsak Dr. Virágos Márta, Barki Katalin is a könyvtárak elsődleges feladatának látja, hogy az információs írástudás tárgyi feltételei biztosítva legyenek a könyvtárakban, úgymint az olvasói férőhelyek, információs eszközök, infrastruktúra, illetve biztosítva legyen a digitális tartalmak és szakirodalmi adatbázisok hozzáférhetősége, amelyre jó lehetőség a konzorciumi forma. 5. Minőségmenedzsment: a

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

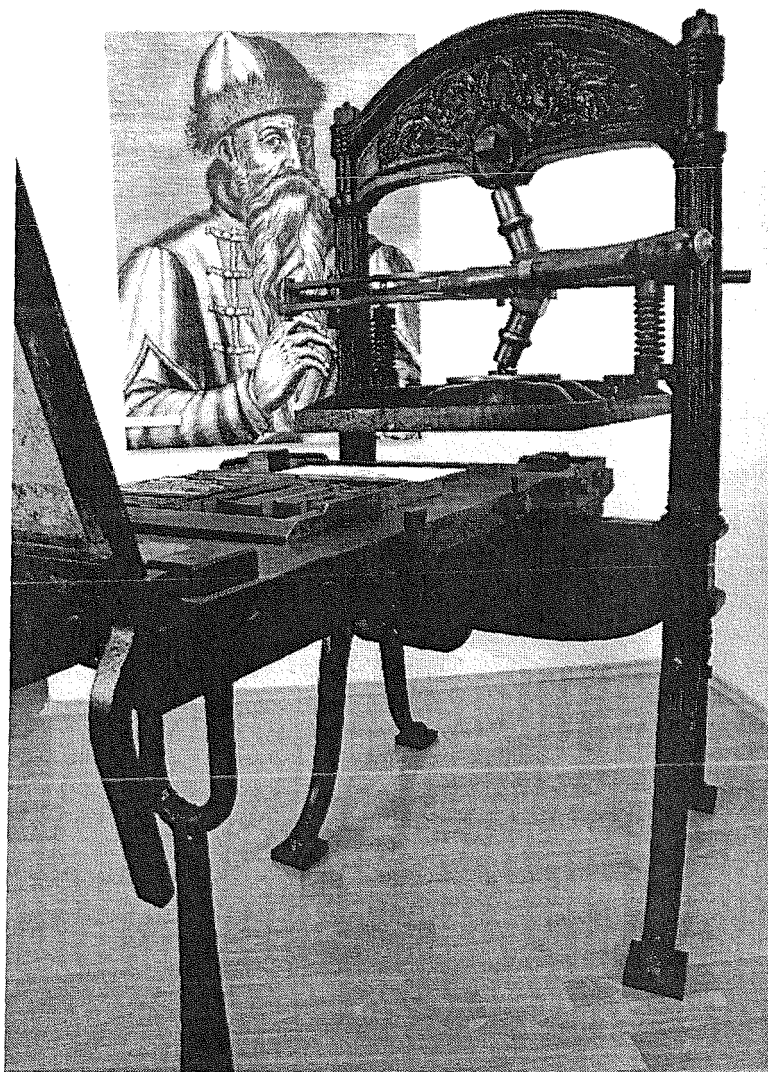
V. évfolyam

2008/2. sz.

könyvtáraknak célja és feladata a használói igények pontos megismerése és minél magasabb szintű kielégítése. A nap további részében **Dr. Mader Béla** (SZTE EK), **Dr. Egyházy Tiborné** (PE EK) és **Dr. Szögi László** (ELTE EK) előadásait hallhattuk.

A napjainkban már-már közhelyes kérdésfeltevésekről valóban használható válaszok hangzottak el olyan szakemberektől, akik nap, mint nap szembesülnek azzal, hogy a könyvtáraknak alkalmazkodniuk kell az oktatás és kutatás digitális forradalom okozta változásaihoz. A résztvevők magas száma igazolja, hogy a téma minden felsőoktatási könyvtár számára aktuális és hasznos volt.

Zsohovszky Márta

(A Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum Biblia-kiállítása)

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

Frédéric Barbier előadása

Szeged

Május 20.

Ez év május 20-án, Szegeden, az Egyetemi Könyvtár egyik előadójában tartotta francia nyelvű, szinkron tolmácsolt előadását Frédéric Barbier. (Az Osiris kiadónál jelent meg *A könyv története* című műve.) Az előadását elsősorban könyvtár szakos hallgatóknak hirdették meg, de sok könyvtáros is meghallgatta.

Előadásának címe: *Gutenberg és a szerző születése*. A téma bemutatásához Sebastian Brant *A bolondok hajója* című kötetet választotta. Ennek példáján mutatta be, hogyan változott meg Gutenberg találmányával a szerzők státusa. A szerző ekkor kap kulcsszerepet. Megjelenik a címlap, és a címlappal együtt a szerző neve is. Van olyan kiadása a műnek, ahol a túlsúfolt címlapon kétszer is szerepel a szerző neve. A mű már nem csak egy szűk kör számára készül, hanem az egyetemi világon túlmutató közönségnek is. Ennek kettős oka van, egyrészt anyagi megfontolás, másrészt minél szélesebb olvasóközönséghez eljutni. Az irodalmi mező harmadik fontos szereplője – a szerző és olvasó mellett – a nyomdász, a kiadó, aki nagy befolyással bír. Fontossá válik a könyv külalakja, az illusztráció. A könyv árucikké válik. Erre példa, hogy a jobb eladhatóság érdekében a nyomdász Brant neve alatt adja ki egy másik szerző munkáját is, az 'ismertebb név több vásárlót vonz'-elve alapján. Később a szerző ezért háborog, és a kiadó könyvekkel engeszteli ki.

Brant műve a 15. század végén nagy szenzáció volt. Hét év alatt 26 kiadást ért meg, 13 ezer példányban. A sikernek azonban vannak árnyoldalai is. A szerző elveszíti befolyását a szöveg eredetisége felett. Különböző kiadásokban, eltérő variációkban jelenik meg, a nemzeti nyelvű fordítások esetében még jelentősebb különbségek lehetnek. Pl. új fejezetek jelennek meg, vagy a verses formát prózába írják át. A nemzeti nyelv megjelenése is egyik fontos jellemzője a kornak. Eredetileg a mű német nyelven jelent meg, ezzel a szerző célja, hogy a német nyelvnek rangot adjon. A német nyelv mellett kiadták franciául is, a francia változat a latin fordításból készült, és számos variánsa jött létre a szövegnek. Az olvasóközönség kegyeinek elnyerése érdekében a kiadók kortárs szerzőket nemzeti nyelven adnak ki. Egyre több ember tud megélni a „könyvből”. Hiszen a szerzőn túl a nyomdásznak, kiadónak mind nagyobb technikai személyzetre (fordító, illusztrátor) van szüksége. Ott jön létre könyvkiadás, ahol van elég szürkeállomány. Ez jelenti azt, hogy pl. egyetemek közelében, vagy ahol sok kiadásra váró könyv van, mint pl. Subiacoban.

Előadásának végén Barbier arra hívta fel a figyelmet, hogy a tudomány a könyvtárral együtt, a könyvtár segítségével tud fejlődni és működni. Franciaországban is, nemcsak nálunk, probléma, hogy nem látják meg a könyvtárakban rejlő gazdag tartalmakat és lehetőségeket. A 15. századi történések kutatásának célja, hogy a mai korban végbemenő változásokra is ráirányítsa a figyelmet, felfedezhető legyen a párhuzam, és a modern korra érvényes következtetések is láthatóak legyenek.

Az előadás után kérdéseket lehetett feltenni a francia professzornak, aki örömmel válaszolt. Jó volt két órára visszatérni a könyvnyomtatás kezdeteihez, belehelyezkedni a 15. századi mindennapokba, francia nyelven hallgatni az elismert kutató szavait.

Kövécse Ildikó

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

A Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) közgyűlése

Budapest, OSZK
2008. május 23.

A MEK Egyesület (székhelye az OSZK; <http://mek.oszk.hu/egyesulet>; egyetlen egyházi tagja az Evangélikus Országos Könyvtár) rendes éves közgyűlésének keretében két előadás hangzott el, amely az egyházi könyvtárosok számára is érdekes vagy fontos lehet.

Drótos László a *Digitális Képtár* elnevezésű projektet mutatta be.* Nemzeti Könyvtárunkban négyféle digitális tárház létezik:

- elektronikus folyóiratok – EPA
- könyvek – MEK
- web-archívum
- képtár.

Ez utóbbival kapcsolatos munkák 2006-ban kezdődtek el, a MEK Egyesület támogatásával. Egyelőre kísérleti jelleggel működik, jelenleg több mint 3000 dokumentumot tartalmaz (kézírásos anyag, fotók, képeslapok stb.). Az archívum három fő forrása: az intézményekben, könyvtárakban, múzeumokban digitalizált képek; az interneten, honlapokon, magánemberek által működtetett honlapokon található képanyag; a MEK-ben lévő könyvekben előforduló képanyag. A tervezett partnerkönyvtárak típusai: nemzeti könyvtár, nemzeti gyűjtőkörű könyvtár, országos szakkönyvtár, az ODR-ben szolgáltató állami egyetemi könyvtár, **egyházi könyvtár**, múzeumi könyvtár. A képeket metaadatokkal látják el, minősített Dublin Core ajánlás szerint, hogy jól kereshetők legyenek.** Az adatbázis-jellegre, a hosszú távú megőrzésre helyezik a hangsúlyt. Háromféle méretben (bélyeg, normál, nagyított) szolgálatnak. A következő honlapon nézhetjük meg a képeket és kereshetünk:

<http://keptar.oszk.hu>

(A 'Bemutató'-menüpotban tájékozódhatunk a rendszerről, ill. arról, hogy milyen témájú és minőségű képek kerülhetnek bele az archívumba.)

A Digitális Képtár a jövőben a Nemzeti Digitális Adattár (<http://www.nda.hu/>***) részévé válhat.

Felmerül a kérdés, hogy a Reneszánsz év kapcsán meghirdetett **Digitális Képkönyvtár** (DK)-pályázat hogyan viszonyul ehhez a már meglévő archívumhoz. A DK csak könyvtári anyagot gyűjt: a könyvekben előforduló képeket, térképeket, metszeteket, apró nyomtatványokat, kódexeket, okleveleket és kéziratokat. (A képfarmátumban digitalizált könyvek nem tartoznak bele a DK-fogalmába!) A DK gazdája is az OSZK lesz.

* A projektben közreműködik Bánkeszi Katalin, Dippold Péter, Drótos László, Káldos János, Moldován István és Sudár Annamária.

** Metaadat: A metaadatok a digitálisan elérhető dokumentumok (kép, hang, szöveg, film) leíró adatai. Ilyen metaadat lehet egy mű szerzője, címe, keletkezésének ideje, tárgya, kulcsszavai stb. Könyvtári könyvek esetében a könyvek metaadatai találhatók meg a katalóguscédulákon.

DC: A Dublin Core Metadata Initiative rövidítése, egy kifejezetten a metaadatok szerkezetének egységesítésére létrehozott szabvány. Célja, hogy a világon mindenütt egyféleképpen készítsék és gyűjtsék a metaadatokat.

*** Az NDA az interneten elérhető magyar nyelvű és magyar vonatkozású tartalmak (kép, hang, szöveg, film) leíró adatait (a metaadatokat) gyűjti, rendszerezi és teszi kereshetővé.

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

A MEK-közügyülés második előadását Király Péter tartotta *Az eXtensible Catalog (XC)* elnevezésű projektről, amely néhány amerikai egyetemi könyvtár közös kezdeményezéseként jött létre. Célja, hogy „egy olyan nyílt forráskódú rendszert készítsenek, [melynek segítségével a könyvtárak] a meglévő adataikkal hatékonyabban tudnak gazdálkodni, hogy a felhasználói igényeket az eddigieknél jobban ki lehessen elégíteni.” (Web2 környezethez igazodás, a különböző helyekről származó adatok, adatbázisok összekapcsolása, az adatok „kiszabadítása” az integrált könyvtári rendszerből, felhasználói interaktivitás támogatása, variálhatóság stb.). Bővebb információ található:

<http://extensiblecatalog.info>

A közgyűlésen hírt kaphattunk arról is, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesületében új szekció jött létre: a **Fejlett Információs Technológiák és Társadalom (FITT)**. Központja a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Könyvtára. Hármass céljuk:

- a társadalomban folyó informatikai változások figyelése és elemzése a könyvtári munka szempontjából;
- az új informatikai lehetőségekről való tájékoztatás;
- önképzés és tapasztalatcsere, a felhasználók segítése.

Bővebben információ található:

<http://itszekcio.klog.hu>.

H. G.

Kérjük az EKE valamennyi könyvtárát és könyvtárosát, hogy az EKE-Hírlevél számára szíveskedjék küldeni tudósításokat a Biblia Évvel kapcsolatos rendezvényekről vagy más, helyi és országos eseményekről.

Címünk:

gszabo@silver.drk.hu

vagy

gabriella.hubert@lutheran.hu.